

Adem-aga Mešić – najpoznatiji Tešnjak i nepravедno zaboravljeni Bošnjak

Nadan Filipović

Adem-aga Mešić je zasigurno jedna od najkontroverznijih ličnosti u Bošnjaka. Tokom svog života bio je i cijenjen i poštovan, a na kraju i prezren, pa i ponižen. Rođen je u Tešnju 1861. godine, a umro je u dubokoj starosti u komunističkom zatvoru u Zagrebu 1945. godine. Adem-aga je bio izdanak veoma ugledne trgovačke familije. Bio je izuzetno sposoban poslovni čovjek, ali istovremeno i širokogrudni socijalni, kulturni i politički radnik, te poznati dobročinitelj i mecena veoma široke ruke. Po mome mišljenju Adem-aga Mešić je bio jedan od najuzoritijih javnih radnika što ih je dala Bosna i Hercegovina. On je bio čovjek koji je jako mnogo učinio za napredak Bošnjaka. Mnogim nije poznato da su skoro sve bošnjačke kulturne, obrazovne, socijalne i privredne akcije u taj vakat bile ili njegovo djelo ili pokrenute na njegovu inicijativu.

Adem-aga je prvi uvidio značaj školstva, škola, obrazovanja, učenja, te modernih zanata. On je bio jedan od osnivača i nesebičnih donatora koji su 1903. godine osnovali prvo muslimansko kulturno-prosvjetno društvo "Gajret", koje je pomagalo i stipendiralo veliki broj učenika u školama, u izučavanju zanata i na fakultetima. Adem-aga Mešić je bio 1924. godine osnivač, ali i darežljivi finasijer "Narodne uzdanice", a kasnije je bio jedan od osnivača i utemeljitelja lista "Behar". Njegovom zaslugom je otvorena "Prva muslimanska štamparija". Bio je osnivač i glavni donator fonda za stipendiranje studenata koji su se školovali u inostranstvu.

Stari Tešnjaci su prepričavali jednu situaciju kada je neko od uglednijih ljudi prigovorio što je neke godine finansijski pomogao više srpskih učenika, nego li muslimanskih. Adem – aga mu je odmah britko odgovorio da on ne gleda ni imena ni prezimena, ni ko je čiji, već samo i jedino svjedočanstva i ocjene u njima, te da mu je intencija sponzorirati pamet i postignute rezultate, a ne nepamet i nerad.

Još 1910. godine je plasirao ideju da je veoma važno osnovati jaku bošnjačku finansijsku instituciju (banku), ali su ga vlasti Austro-ugarske monarhije raznim intrigama onemogućavale

Bosanski ljudi (8)

Autor Administrator

Ponedjeljak, 21 Siječanj 2013 10:23 - Ažurirano Ponedjeljak, 21 Siječanj 2013 13:55

dokle god su mogle. Ipak je uporni i, moglo bi se skoro kazati, tvrdoglavi Adem-aga osnovao "Muslimansku centralnu banku" u Sarajevu, sa nizom ekspozitura u bosanskoj provinciji. U doba Austro-ugarske je čak zagovarao ideju da bosanski muslimani osnuju svoju banku u Švicarskoj, te da se bore i svojim kapitalom protiv austro-ugarske represije.

Treba napomenuti da je Adem-aga Mešić bio veliki protivnik iseljavanja Bošnjaka u Tursku, kao i borac za emancipaciju Bošnjakinja, ali i svih drugih žena u tadašnoj Bosni i Hercegovini. On je neosporno bio pristalica liberalnih, demokratskih i novih ideja.

Adem-aga Mešić je bio izrazito prohrvatski nastrojen, dakle, 100% - tni kroatofil, ali u isto vrijeme bio je iskreni bosanski patriota i pravi musliman. Veoma je važno napomenuti da je bio izuzetno tolerantan čovjek koji se najiskrenije zalagao za što bolje odnose sa pravoslavnim i katoličkim komšijama. Mnogi misle da je napravio ogromnu pogrešku kada se prihvatio dužnosti doglavnika u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, ali je i kristalno jasna istina da je on od prvog dana ustao protiv svake vrste nacionalnih, vjerskih i rasnih progona i ubijanja što su ih provodile ustaše. Na prvoj sjednici Sabora NDH otvoreno je protestovao protiv ustaškog terora nad Srbima, Ciganima i Jevrejima, ali i mnogim bosanskim muslimanima. Da bi pokazao svoje negodovanje i neslaganje sa nekim aspektima ustaške politike Adem-aga nije tri godine prisustvovao sjednicama Vlade i Sabora NDH. No, nije dao ostavku jer mu je titula doglavnika ipak davala prostora da može intervenirati i vršiti pritisak kada je nekoga trebalo osloboditi iz zatvora ili logora, ili ga spasiti vješala ili streljanja.

Najviše vremena u toku Drugog svjetskog rata proveo je u rodnom Tešnju, što su mu neki Tešnjaci dali nadimak Ademburg, gdje svojim autoritetom nije dozvolio ni najmanji progon tešanjskih i okolotešanjskih Srba, Cigana i Jevreja. Tešanj i okolica su jedino mjesto gdje su svi Srbi, Cigani i Jevreji preživjeli rat.

Interesantna je činjenica da je Adem-aga Mešić pune četiri godine u svojoj kući u Tešnju čuvao (ne skrivajući to) lokalnog pravoslavnog protu i svu njegovu familiju. On je tog protu jako volio i cijenio, a mnogim Tešnjacima je poznato da je zemljište za izgradnju pravoslavne crkve u Tešnju Srbima poklonio baš Adem-aga Mešić, a u toku njene izgradnje je bio i najveći donator i sponzor. Darežljivijeg sponzora od Adem-age nije bilo ni među bosanskim pravoslavicima. Međutim, te činjenice su kasnije "pometene pod tepih" komunističke crno-bijele svakodnevnice.

Adem-aga Mešić je jedini od viših funkcionera NDH kojeg komunisti nisu osudili na smrt. Naime, pravoslavni prota i njegova familija, kao i mnogi tešanjski i okolotešanjski Srbi, Cigani i Jevreji

Bosanski ljudi (8)

Autor Administrator

Ponedjeljak, 21. Siječanj 2013 10:23 - Ažurirano Ponedjeljak, 21. Siječanj 2013 13:55

sjatili su se pred sudom u Zagrebu skandirajući Adem-agino ime, te su baš svi oni zdušno intervenisali da se njihov dobročinitelj i spasitelj odmah pusti iz zatvora. Međutim, to nije dozvolio niti je smio dozvoliti tadašnji državni tužitelj Jakov Blažević, alfa i omega života i smrti u taj poratni karavakat.

Sud je krajem 1945. godine dobrog ihtijara osudio na doživotnu robiju. Adem-aga je nekoliko mjeseci nakon izricanja presude umro u zatvoru. Pričali su da je na Ahiret preselio u snu, s osmjehom na licu.

Po mome mišljenju, na koje imam pravo kao svi drugi, kada se sve sabere i oduzme, Adem-aga Mešić je bio veliki sin Bosne i Hercegovine i veoma zaslužan Bošnjak.

Na kraju da kažem da se odavno prepričavala jedna anegdota sa suđenja kad je Adem – aga vrlo pristojno zamolio državnog tužitelja Jakova Blaževića da li mu dozvoljava dati svoju izjavu pred sudskim vijećem i salom punom publike. Navodno mu se ovako obratio:

“Poštovani gospodine tužitelj, smijem li ja kao okrivljenik nešto upitati?”

Jakov Blažević je s visoka zagrmio: “Kakav gospodin tužitelj?! Nema ovdje nikakve gospode. Druže Mešić, obraćajte mi se sa druže tužitelju!”

Adem – aga se skuturio na optuženičkoj klupi i tiho prozborio: “Druže tužitelju, je li istina da ćete vi komunisti ukinuti sve religije, pa i islam?”

Blažević se brecnuo: “Ni govora! U novoj Jugoslaviji će ostati puna sloboda svake vjeroispovjesti.”

Adem – aga će na to: “Onda, vallahi billahi da vam pripovidim da sam kao mladić vjerno služio zadnjeg turskog sultana Abdul-Hamida, pa sam kasnije vjerno služio cara i kralja Franju Josipa, pa onda njegovog nasljednika cara Karla, pa sam vjerno služio kao državni službenik i politički

Bosanski ljudi (8)

Autor Administrator

Ponedjeljak, 21 Siječanj 2013 10:23 - Ažurirano Ponedjeljak, 21 Siječanj 2013 13:55

djelatnik sve vlade u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, pa kasnije sve vlade Kraljevine Jugoslavije, pa sam vjerno služio i druga doktora poglavnika Antu Pavelića, premda se nikad nisam slagao s određenim aspektima njegovog vođenja hrvatske države na nasilnički način. Eto, načuh od zatvorskih čuvara – policajaca da je taj naš novi car ili poglavnik ili predsjednik maršal Tito jako pametan i sposoban čovjek. Jeste da sam napunio 84 godine, ali osobno smatram da sam još u kuvetu i pobistre pameti, pa velim, ako vam ne bi bilo zahmetli da ga upitate, svakako kad ga vidite, bi li me on primio u službu i dao mi kakvo mjesto da još koju godinu radim i da i njega vjerno služim kako sam sve nabrojane vjerno i lojalno služio, bez ikad ikakve primjedbe na moj rad. Ne mora biti ministarsko mjesto, već neko činovničko.”

Salom se prolimila salva smjeha koju je Jakov Blažević pet-šest minuta morao utišavati.

Je li ova anegdota istinita, je li preuveličana, je li uopšte stvorena na realnom događaju to stvarno ne znam. Dakle, pošto “kupio”, po to i “prodao”, a priču sam čuo od jednog od zadnjih bosanskih begova, davno, davno, kao poludječak ili polumladić.

Tako je to bilo.{jcomments on}